

3 (Sem-3) SAN M 1

2013

SANSKRIT

(Major)

Paper : 3.1

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. Answer the following questions : 1×5=5

- (a) Which काण्ड of the *Rāmāyaṇa* is prescribed as your text?
- (b) “वाल्मीकिर्मुनिपुङ्गवम्”—Who is the ‘मुनिपुङ्गव’ referred to here?
- (c) What is the meaning of the term ‘शूर्पणखा’?
- (d) Name two राक्षसs killed by Rāma.
- (e) “विनयसम्पन्नः सुमित्रानन्दवर्धनः”—Who is ‘सुमित्रानन्दवर्धनः’ referred to here?

2. Explain any two of the following : 5×2=10

- (a) इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नाम जनैः श्रुतः।
नियतात्मा महावीर्यो युतिमान् धृतिमान् वशी ॥
- (b) स जगाम वनं वीरः प्रतिज्ञामनुपालयन्।
पितुर्वचननिर्देशात् कैकेय्याः प्रियकारणात् ॥
- (c) नन्दिग्रामे जटां हित्वा भातृभिः सहितोऽनघः।
रामः सीतामनुप्राप्य राज्यं पुनरवाप्तवान् ॥

3. Answer any two of the following : 10×2=20

- (a) Give the summary of the First Canto of the First *Kāṇḍa* of the *Rāmāyaṇa*.
- (b) “रामो राज्यमुपासित्वा ब्रह्मलोकं प्रयास्यति।”
Present a description on Rāma's rule of Ayodhyā as you find in your prescribed text from the *Rāmāyaṇa*.
- (c) Elucidate the idea contained in the following :
- (i) बुद्धिमान् नीतिमान् वाग्मी श्रीमाञ्छत्रुनिबर्हणः।
- (ii) कालात्रिसदृशः क्रोधे क्षमया पृथिवीसमः।

4. Explain any two of the following :

- (a) दानं तु द्विविधं प्राहुः परचार्यमिद्वैव
सद्भयो यद् दीयते किञ्चित् तत्परत्रे
- (b) गुरुं यस्तु समाराध्य द्विजो वेदमवा
तस्य स्वर्गफलावाप्तिः सिध्यते चास
- (c) उञ्छत्रुत्तिर्गुहस्थो यः स्वधर्माचरणे
त्यक्तकामसुखारम्भः स्वर्गस्तस्य न

5. Answer any two of the following :

- (a) Write down the features of the *Āśramas* as you find in the *Mahābhārata* (Chapter 191) of the *Mahābhārata*.
- (b) Discuss, briefly, the *Śāntiparvan* of the *Mahābhārata*.
- (c) Write short notes on *धर्म*.

6. Read the following passage and answer the questions in Sanskrit :

कस्मिंश्चिज्जलशये शतबुद्धिः सहस्रबुद्धिश्च
अथ तयोरेकबुद्धिर्नाम मण्डूको मित्रतां गतः
वेलायां कश्चित्कालं सुभाषितगोष्ठीसुखं
प्रविशन्ति।

अथ कदाचित्तेषां गोष्ठीगतानां जालहस्ता धीवराः प्रभूतैर्मत्स्यैर्व्यापादितैर्मस्तके विधुतैरस्तमनवेलायां तस्मिन् जलाशये समायाताः। ततः सलिलाशयं दृष्ट्वा मिथः प्रोचुः —“अहो, बहुमत्स्योऽयं हृदो दृश्यते, स्वल्पसलिलश्च, तत्प्रभातेऽत्रागमिष्यामः।” एवमुक्त्वा स्वगृहं गताः।

मत्स्याश्च विषण्णवदना मिथो मन्त्रं चक्रुः। ततो मण्डूक आह—“भोः, शतबुद्धे, श्रुतं धीवरोक्तं भवता। तत्किमत्र युज्यते कर्तुम्, पलायनमवष्टम्भो वा? यत्कर्तुं युक्तं भवति तदादिश्यतामद्य।”

तत् श्रुत्वा सहस्रबुद्धिः प्रहस्य प्राह—“भो मित्र! मा भैषीः, तयोः वचनश्रवणमात्रादेव भयं कार्यम्? न भेतव्यम्?”

तदाकर्ण्य शतबुद्धिराह—“भोः युक्तमुक्तं भवता। सहस्रबुद्धिरेव भवान्।” अथवा साध्विदमुच्यते—

बुद्धेर्बुद्धिमतां लोके नास्त्यगम्यं हि किञ्चन।

बुद्ध्या यतो हता नन्दाश्चाणक्येनासिपाणयः॥

मण्डूक आह—“भद्रौ! मम तावदेकैव बुद्धिः पलायनपरा। तदहमन्यं जलाशयमद्यैव सभाग्यो यास्यामि।” एवमुक्त्वा स मण्डूको रात्रावेवान्यजलाशयं गतः।

(a) मत्स्यद्वयस्य बान्धवः कः आसीत्?

1

(b) ते कथं कालं नयन्ति स्म?

1

(c) धीवराः कस्मिन् समये जलाशये समागताः?

1

(d) जलाशयः कीदृशः आसीत्?

1

(e) मण्डूकेन किं कृतम्?

1

(f) मत्स्यद्वयस्य नाम किम् आसीत्?

(g) सहस्रबुद्धिना किम् उक्तम् आसीत्?

(h) कथं नु शतबुद्धिना सहस्रबुद्धिवचनं?

(i) मण्डूकः, धीवरः—इति शब्दद्वयस्य

(j) “भोः, शतबुद्धे, श्रुतं धीवरोक्तं वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।

2013

SANSKRIT

(Major)

Paper : 3.2

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. Answer the following as directed : 1×7=7

(a) What is the soul of काव्य according to
Viśvanātha Kavirāja?

(b) Fill up the blank :

“नरत्वं दुर्लभं लोके — तत्र सुदुर्लभा।”

(c) Who considers रीति as the soul of काव्य?

(d) Rewrite the following statement correctly :

“अपकर्षहेतवः प्रोक्ता गुणालङ्काररीतयः।”

(e) अभिनय is divided into how many categories?

(f) What type of नायक should be there in a नाटक?

(g) Fill up the blank :

“नाटकं ख्यातवृत्तं स्यात् —।”

2. Write very brief answers to the following questions (any four) : $2 \times 4 = 8$

- Quote from your memory the first verse of the *Sāhityadarpaṇa*.
- Name the five varieties of अर्थप्रकृति.
- What is जनान्तिक?
- Define चम्पू after Viśvanātha.
- What is meant by वस्तु?

3. Give short answers to the following questions (any three) : $5 \times 3 = 15$

- Write what you know about काव्यफल.
- What is पूर्वरङ्ग?
- Discuss about divisions of अर्थोपक्षेपक.
- Write a short note on four kinds of गद्य.

4. Answer any three of the following questions :

$10 \times 3 = 30$

- Write down the characteristics of प्रकरण.
- Write a detailed note on पञ्चसन्धि.

- Discuss how the definition of Mammaṭa has been refuted in the First Chapter of his *Sāhityadarpaṇa*.
- What should be the chief characteristics of नाटिका?

5. Give resultant forms of the following compounds :

- कुमार + डीप्
- √दा + यत्
- √कृ + तुमुन्

6. Find out the प्रत्यय in any one of the following words (along with the proper सूत्र) :

एधितव्यम् ; शीर्षाः।

7. Cite relevant सूत्रs to show how the following प्रत्ययs are used (any two) :

शतृ ; मतुप् ; ठक्।

8. Explain the following with illustrations :

अजाघतघाप् ; कर्त्तरि कृत् ;
ग्रामजनबन्धुभ्यस्तल् ; ह्रस्वस्य णि
